

IRODALOM—KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK — LAPSZEMLE — HIREK

IRODALOM

Dr. Harsányi István: A hazugság mint nevelési probléma. Sárospatak, 1935. 139 lap.

A szerző munkájának célja: kérdőívek alapján megállapítani a 10–20 éves fiúk és lányok, tehát az állandó „rendszeres nevelői ráhatás alatt álló társadalmi réteg“-nek a hazugsághoz való viszonyát, majd ennek eredményeképpen rámutatni azokra a módokra, amelyekkel sikeresen lehet küzdeni a hazugság ellen. — Hogy a nevelés ezen a téren eredményes lehessen, minden nevelőnek kötelessége a hazugság minden mozzanatával, lélektani, szociális és morális feltételeivel megismerkedni. Harsányi a hazugság definíciójából kiindulva, bemutatja a hazugságot pszichológiai szociológiai és etikai megvilágításban. — Pszichológiai szempontból két mozzanatot emel ki: 1. „valótlanak felismert tartalom valóságként való elismertetésének szándéka“, 2. „a gátlások leküzdése“. A hazugság két képzettartalom szimultán jelenlétét, a valót és a vele ellentéteset feltételezi. E kettőnek különböző intenzitással való jelentkezése eredményezi a hazugság különböző fajtáit (a nyelvfejlettség tökéletlensége, a fantázia, a hibás megfigyelés, a fogytékos emlékezet stb. által előidézett hazugságok), ugyancsak e két képzettartalom különböző-fokú intenzitása kell, hogy vezessen bennünket a hazugság megítélésében. — Társadalmi megvilágításban a hazugságban két egyén szerepel, a hazudó és az, akinek hazudnak. A későbbiek során a szerző érdekesen rámutat arra, hogy a hazugságért tulajdonképpen mindkét fél felelős. A hazugság szociológiai megítélésénél három típust különböztethetünk meg; a szociális, aszociális és antiszociális hazugságokat, melyek közül a legutolsó esik a legszigorúbb elbírálás alá. A hazugságnak mint társadalmi jelenségnek végső okát az egyensúlybomlásban és célját a kompenzációra való törekvésben látja. Etikai szempontból nézve, a hazugság fogalmából a „megtévesztés szándékát“ emeli ki. A tökéletes emberi cselekedet célja az igazságra való törekvés. A reális életben az abszolút etika normái nem igazítanak el, ezért szükségünk van az alkalmazott etika maximáira, melyek lehetővé teszik, hogy bizonyos okokat állítsunk fel a hazugság fajai között.

Munkájának legértékesebb része, melyben ankét alapján állapítja meg a hazugság elterjedettségét, okait, a második személy szerepét, a megengedhető és elítélendő hazugságokat, a hazugság elítélésének mértékét, a hazugság lelki következményeit, a hazugság elleni küzdelmet. A feleletekben nagy változatosságot találunk. Nagy sokaságban jelennek meg előttünk a hazugság okai, melyek nemek és életkorok szerint színeződnek. A gyermekkorban az ösztönös védekezés, félelem primizív vágyak, a serdülőkorban, amikor már a céltudatosság is előtérbe lép, a belső zavarok, bizonytalanság, megtámadottság, meg nem értettség, míg később már a karriérkérdés is szerepelnek a

hazugság belső motívumaiként. Említésreméltóak azok a feleletek, melyek a második személy szerepét világítják meg. A nemes emberi tulajdonságok (szeretet, bizalom, barátság, emberismeret, intelligencia) a második személy részéről gátló tényezők gyanánt hatnak, míg a hiszékeny, buta emberek, vagy akik maguk is szívesen hazudnak, előmozdítják a hazugság keletkezését. — A hazugság elhárítására vonatkozó kérdésre is érdekes feleleteket adnak. Fiatalkorban a szigor, később a szeretet, jóság és megértés a hazugság ellen ajánlt legfőbb fegyverek.

A feleletek, a szerző szerint, nagyon jó útmutatóul szolgálnak a nevelés munkájában. Az eredményt a következő négy tételben foglalja össze: a) a nevelőnek fel kell ismernie a reális helyzetet, b) képessé kell magát tennie a hazugság elleni küzdelemre (nevelői lelkület kialakítása), c) preventív intézkedésekre van szükség mind az egyén, mint a társadalomra vonatkozóan, d) gyógyítani kell a hazugságot. A küzdelemben konzekvensnek, figyelmesnek kell lennie, melynek útját a szerző konkrét tanácsokkal jelöli meg.

Elismerésünk illeti a szerzőt a probléma világos és rendszeres összefoglalásáért, mely az erre vonatkozó irodalom bő ismeretével és felhasználásával történik és azért, hogy tapasztalatai és módszeresen kidolgozott ankét alapján élesen rávilágít a szükséges pedagógiai eljárásokra.

A szerző műve végén bibliografiát is ad, melyben a legfontosabb idevontató munkákon (pl. Plaut, Stanley Hall, Baumgarten) kívül még a szerző figyelmébe ajánlunk két kiváló művet: Schultz: „Experimentelle Untersuchung über Lüge und Charakter“, megjelent a göttingeni „Untersuchungen zur Psychologie, Pädagogik“ hg. von N. Ach. Neue Folge 8. 1934.; a másik mű: Senne: „Le mensonge et le caractère“. Páris, Alcan.

Békési Gizella.

Jablonkay Géza: Gyermeknapló. Gyermekfigyelési feljegyzések. I. Rész. Budapest. 1935. „Kisdednevelés“ kiadása. 86. lap.

Amint a szerző vallomásából kiderül, Nagy László és Ranschburg Pál hatására kezdett pszichológiával foglalkozni. Az ő ösztönzésükre kezdte meg naplószerű feljegyzéseit gyermekeiről, majd később unokáiról. Feljegyzéseiben eleinte nem vezette egységes szempont, de később Kenyeres Elemér irányítása szellemében átdolgozta a 30 év előtt összegyűjtött adatokat, amelyek most már a gyermeki beszéd fejlődésére vonatkozó gondolatok adják meg az egység és a határozott cél után való törekvés jellegét.

E füzet, mely munkájának első része, tartalmazza gyermekeire (Géza és Patta) vonatkozó megfigyeléseit és a fejlődő gyermeki lélek időrendben következő megnyilatkozásait, születéstől kezdve 17, illetőleg 15 éves korig. Rendszeres napi feljegyzéseket ad az egyik gyermeknél 7 évig, a másiknál 2–7-ig. A fejlődés későbbi adatait visszaemlékezés útján közli, mely munkában a gyermekek rajzai, játékaik, agyagmunkái voltak segítségére. Tanulmányából fontos tanulságokat meríthetünk a gyermek testi és különösen erkölcsi fejlődésére vonatkozólag, pl. beszámol az első hazugság fellépésének idejéről, a gyermek szociális viselkedéséről (szeretet, irigység) stb., megfigyeli a kifejezőkészség (rajz) fejlődését, a gyermek érdeklődési körét olvasmányait. Emlí-